

L'associació Dret a Morir Dignament: trenta-quatre anys d'història i un present molt actiu

The Association “Right to Die with Dignity”: thirty-four years of history and a very active present

Isabel Alonso Dávila¹

Resum

En aquest article es repassa primer, d'una manera molt breu, la història de l'associació Dret a Morir Dignament (DMD), a partir d'una cronologia que ens porta des de la seva fundació el 1983 fins al 2003. A continuació, es relaciona aquesta història amb la consecució d'alguns drets que ja tenim per a morir més dignament: el dret a fer un DVA, el dret a rebutjar un tractament, etc. Després s'assenyalen els drets per a morir més dignament que encara no hem aconseguit, i pels que DMD continua lluitant: l'eutanàsia i el suïcidi mèdicament assistit, per acabar citant els serveis que ofereix l'associació DMD-Cat i la seva estructura de funcionament.

Paraules clau: Mort, dignitat, Dret a Morir Dignament, Document de Voluntats Anticipades (DVA), eutanàsia, suïcidi mèdicament assistit.

Abstract

In this article, we briefly review the history of the Association “Right to Die with Dignity” (DMD) based on a chronology that takes us from its foundation in 1983 to 2003. This story is related to the achievement of some rights that we have already to die with more dignity: the right to an Advanced Directives document, the right to reject a treatment, etc. Next, we point out the rights to die with more dignified that we have not yet achieved, and for which DMD continues to fight: euthanasia and medically assisted suicide, to end up citing the services offered by the association DMD-Cat and its working structure.

Key words: Death, Dignity, Right to Die with Dignity, Advanced Directives Document, euthanasia, medically assisted suicide.

Per citar l'article: ALONSO DÁVILA, Isabel. L'associació Dret a Morir Dignament: trenta-quatre anys d'història i un present molt actiu. *Revista de Treball Social*. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, abril 2017, n. 210, pàgines 153-167. ISSN 0212-7210.

¹ Presidenta de DMD-Cat.

1. La història de l'associació *Derecho a Morir Dignamente* (DMD): algunes dates.

Derecho a Morir Dignamente té els seus orígens el 1983, fa trenta-quatre anys, quan un jove professor de matemàtiques de Madrid, Miguel Ángel Lerma, va dirigir una carta al diari *El País* (11/11/1983). Aquestes van ser algunes de les coses que hi va escriure:

“Em trobo gratament sorprès per la recent aparició en el seu diari (...) d'un article sobre l'Associació francesa pel Dret a Morir amb Dignitat. Fa temps que persegueixo la creació d'una associació semblant a Espanya i voldria donar a conèixer les meves intencions. Sóc membre de *The Voluntary Euthanasia Society*, de Londres, des de maig d'aquest any i he intentat contactar amb totes les societats d'aquesta índole que conec (més de 30 a tot el món). Actualment dispenso d'informació rebuda de 15 associacions. Les seves activitats se centren en els següents punts:

1. Distribució d'impresos per a la formulació d'una declaració en la qual el subjecte expressa la seva voluntat de no ser mantingut artificialment amb vida si no hi ha possibilitats raonables de recuperació i de rebre la medicació necessària per mantenir-lo lliure de dolor i patiment, encara que això acceleri el moment de la seva mort.
2. Propostes de clarificació i modificació de lleis en defensa del dret a morir. En particular: legalització de l'eutanàsia voluntària activa per als malalts en estat terminal, que es practicaria sempre a petició del subjecte i amb les degudes garanties.
3. Promoció d'un clima d'opinió pública favorable i tolerant amb el dret a morir amb dignitat.

Algunes associacions distribueixen entre els seus membres un llibre o fullet amb instruccions i consells per a la pràctica de l'autoalliberament (suïcidi en circumstàncies que justifiquen l'eutanàsia voluntària: normalment, malaltia en estat terminal).

(...) convido a que publiquin la meua carta al seu diari, així com les que poguessin escriure altres persones interessades pel tema. Per ara, donaré una adreça on podrien comunicar amb mi totes les persones que ho desitgessin (...)”²

² Es pot consultar la carta sencera a ADMD, *Una mirada a la Història de l'Associació DMD*, Barcelona, 2015, pàgines 24-25.

Dues-centes persones es van posar en contacte amb Miguel Àngel Lerma i, juntes, van posar en marxa DMD a l'estat espanyol. Entre aquestes persones, es trobaven un nombre important de residents a Barcelona. Un d'ells va ser Salvador Pániker (1927-2017) que va ser president de DMD durant molts anys, concretament vint-i-u: del 1986 al 2007. I, a partir del 2007 i fins al dia de la seva mort (1/04/2017), president d'honor.

Podem seguir, per apropar-nos a la història de DMD, la cronologia que el propi Salvador Pániker ens va deixar al seu article "A tall de pròleg"³:

- El **1985** es va constituir un grup local de DMD a Barcelona. Algunes reunions es van fer a la seu de l'Editorial Tusquets, gràcies a Beatriz de Moura, i, més endavant, a la Casa Elizalde.
- El **1986** DMD va elaborar i distribuir el seu primer model de Testament Vital, antecedent de l'actual Document de Voluntats Anticipades (DVA). També és aquest l'any de la *Ley General de Sanidad*, promoguda pel ministre Ernest Lluch, que per primera vegada a Espanya parlava de drets dels pacients i, entre ells, de la possibilitat de renunciar a un tractament, si bé aquesta renúncia, si es donava en un context d'hospitalització, significava que s'havia de prendre l'alta voluntària. Mentrestant, DMD augmentava el nombre de persones associades i la seva presència als mitjans de comunicació.
- El **1989** la seu estatal de DMD passa de Madrid a Barcelona i, com ja hem assenyalat, Salvador Pániker comença la seva presidència.
- El **1993** va ser un any molt important per a DMD per diversos motius, tots ells relacionats amb la demanda de Ramón Sampredo de poder ser ajudat a morir presentada el 30 d'abril al jutjat número 5 de Barcelona, amb el suport jurídic de DMD. Aquest cas va obrir clarament el debat sobre l'eutanàsia i el suïcidi mèdicament assistit a tota la societat espanyola i ho va fer d'una manera tan important que tothom ho recorda encara molt clarament. Precisament va ser en relació al cas de Ramon Sampredo que DMD va presentar una proposta de redacció alternativa a l'article 143 de Codi Penal, adjuntant un punt 4 que pogués despenalitzar l'ajuda a morir als malalts terminals que ho demanessin reiteradament, si bé això no es va aconseguir, com veurem més endavant. També va ser aquest any quan va arribar al Senat un avantprojecte de Llei d'eutanàsia de la mà del senador Cesáreo Rodríguez Aguilera, un independent proposat al Senat pel PSOE. Coincidint

³ Salvador Pániker, "A tall de pròleg" a *Una mirada a la història de l'associació DMD*, ADMD, Barcelona, 2015, pàgines 11-20.

amb tota aquesta situació, DMD va demanar a un grup d'artistes i intel·lectuals que firmessin un manifest en favor de la despenalització: Carlos Castilla del Pino, Santiago Dexeus, Núria Espert, Fernando Savater, Joan Manuel Serrat, Pilar Miró, Terenci Moix, Carmen Rico Godoy, Joaquín Estefanía i Fernando Fernán Gómez van estar entre els signants.

- El **1994** DMD complia deu anys i continuava creixent. Això va permetre a l'associació llogar un local al centre de Barcelona, concretament al Portal de l'Àngel número 7, 4rt, que -fins avui dia- ha sigut seu estable i lloc de referència. Va ser també aquest any quan DMD va firmar un acord amb *The Voluntary Euthanasia Society* per traduir al castellà el fulletó d'autoalliberament *Departing Drugs*, aquell al que feia referència Miguel Àngel Lerma a la carta a *El País* ja citada.
- El **1995** el nou Codi Penal espanyol, considerat el Codi Penal de la democràcia, va recollir part de la redacció proposada per DMD per l'article 143.4, però només per reduir les penes a qui ajudés a morir a la persona que patís sofriments greus, permanents i difícils de suportar i sol·licités expressament ajuda per fer-lo. Per tant, no es va despenalitzar l'eutanàsia. Una ocasió perduda.
- El **1997** DMD va comparèixer davant la Comissió de Justícia del Parlament de Catalunya. Hi van representar l'associació Salvador Pániker, com a president, Juana Teresa Betancor, com a vicepresidenta, i Joan Josep Queralt, catedràtic de Dret, com assessor jurídic de DMD.
- El **1998** va morir Ramón Sampedro després d'ingerir cianur, un suïcidi assistit per Ramona Maneiro i d'altres dels seus amics i les seves amigues. La mort de Sampedro va tenir una amplíssima ressonància als mitjans de comunicació, tant nacionals com internacionals, i DMD va recollir milers de firmes d'autoinculpació de persones i institucions en un text que començava així: "Jo també vaig ajudar a morir a Ramón Sampedro".
- L'any **1999** va ser molt important per a la mort digna des del punt de vista parlamentari perquè, d'una banda, es va crear al Senat espanyol una Comissió Especial per l'Estudi sobre l'Eutanàsia -la vicepresidenta de DMD, Juana Teresa Betancor, hi va comparèixer. D'altra banda, al Parlament de Catalunya es va produir un acord unànim dels partits polítics sobre una Llei que inclogués el Testament Vital. Aquesta llei es va aprovar l'any següent, el **2000**. Va ser Joan Ridaó, diputat d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), el que va presentar al Parlament la *Llei sobre el dret a la informació concernent a la salut i a l'autonomia del pacient i la documentació clínica*, que, entre

altres coses, legalitzava el Document de Voluntats Anticipades (DVA). Va ser aprovada per unanimitat.

- L'any **2001**, el mateix que Holanda aprovava la *Llei de terminació de la vida a petició pròpia i d'ajuda al suïcidi*, es va presentar públicament a Barcelona, amb suport de l'Ajuntament de la ciutat, la Federació Mundial de les Associacions pro Dret a Morir Dignament (WFRtDS).
- L'any **2002**, el mateix que Bèlgica aprovava la seva llei d'eutanàsia, Catalunya regulava el Registre de Voluntats Anticipades i Espanya aprova la llei 41/2002 reguladora de l'Autonomia del Pacient (LAP) molt similar a la llei catalana del 2000 ja citada.
- L'any **2003** és, sense dubtes, l'any de *Mar Adentro*, la pel·lícula d'Alejandro Amenábar protagonitzada per Javier Bardem, que portava a la gran pantalla la història de Ramón Sampedro. Es va convertir en un èxit nacional i internacional (Òscar a la millor pel·lícula estrangera). DMD va col·laborar molt en la fase d'escriptura del guió del film, molt especialment la sòcia Gené Gordó i Aubarell que havia sigut el contacte de DMD amb Ramón Sampedro.
- El **2004** l'associació DMD va passar a tenir una estructura federal. Es van federar les associacions de DMD de Catalunya, Euskadi, Galícia i Madrid. Més endavant, s'hi afegirien Andalusia, Aragó, Astúries, Navarra i València.
- El **2005** Luis Montes, metge coordinador d'urgències de l'hospital Severo Ochoa de Leganés, va ser cessat del seu càrrec, acusat de causar la mort a quatre-centes persones per sedacions que, com demostraria la sentència absoluta posterior, eren completament legals.
- El **2006** amb el PSOE de nou al govern -des de 2004- DMD va fer una campanya perquè es complissin les seves promeses electorals respecte a la mort digna, que, tanmateix, van restar incomplides. A Catalunya, la incidència de l'associació va ser fonamental per a l'aprovació de l'article 20 del nou Estatut de Catalunya, que porta per títol *Dret a viure amb dignitat el procés de la mort*.
- El **2007** es produeix la condemna per actuacions legals, sedacions terminals, en l'Hospital Severo Ochoa de Leganés. Aquest malson acabarà amb l'absolució, com no podia ser d'una altra manera, i a l'any següent, **2008** i fins avui dia, Luis Montes serà el president de l'Associació Federal DMD.

2. Els drets per morir més dignament que ja hem aconseguit

Si tornem per un moment a la carta a *El País* de Miguel Ángel Lerma del 1984, podem veure que una part de les propostes que ell assenyalava que feien associacions pel dret a morir dignament de fora del nostre país, ja hem aconseguit que siguin drets legals reconeguts a Catalunya. Per exemple, la primera proposta que citava Lerma: “Distribució d’impresos per a la formulació d’una declaració en la qual el subjecte expressa la seva voluntat de no ser mantingut artificialment amb vida si no hi ha possibilitats raonables de recuperació i de rebre la medicació necessària per mantenir-lo lliure de dolor i patiment, encara que això acceleri el moment de la seva mort”. Parlava aquí Lerma d’allò que en el món anglosaxó es coneix com a *Living Will* i que la nostra associació va traduir com a Testament Vital. Doncs bé, tant la llei catalana 21/2000 com a l’espanyola 41/2002 van legalitzar aquest document, a Catalunya primer i a tot l’estat espanyol després. El que diu al respecte la *Llei 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d’informació concernent la salut i l’autonomia del pacient, i la documentació clínica*⁴ és:

Article 8. *Les voluntats anticipades*

1. El document de voluntats anticipades és el document, adreçat al metge responsable, en el qual una persona major d’edat, amb capacitat suficient i de manera lliure, expressa les instruccions a tenir en compte quan es trobi en una situació en què les circumstàncies que concorrin no li permetin d’expressar personalment la seva voluntat. En aquest document, la persona pot també designar un representant, que és l’interlocutor vàlid i necessari amb el metge o l’equip sanitari, perquè la substitueixi en el cas que no pugui expressar la seva voluntat per ella mateixa.
2. (...) la declaració de voluntats anticipades s’ha de formalitzar mitjançant un dels procediments següents:
  - a) Davant de notari. En aquest supòsit, no cal la presència de testimonis.
  - b) Davant de tres testimonis majors d’edat i amb plena capacitat d’obrar, dels quals dos, com a mínim, no han de tenir relació de parentiu fins al segon grau ni estar vinculats per relació patrimonial amb l’atorgant.
3. (...)

⁴ Es pot consultar la llei a la pàgina <http://civil.udg.es/normacivil/cat/Persona/PF/L21-00.htm#C4>

4. Si hi ha voluntats anticipades, la persona que les ha atorgades, els seus familiars o el seu representant ha de lliurar el document que les conté al centre sanitari en què la persona és atesa. Aquest document de voluntats anticipades s'ha d'incorporar a la història clínica del pacient.

Quedava així legalitzada, amb el nom de Document de Voluntats Anticipades (DVA), una pràctica que a DMD es feia ja des de l'any 86 amb el nom de Testament Vital. El DVA, com acabem de veure al redactat de l'article 8 de la llei, és un document en què expressem la nostra voluntat sobre les atencions mèdiques que desitgem o no desitgem rebre en cas de patir una malaltia que ens hagi portat a un estat que ens impedeixi expressar-nos per nosaltres mateixos

Per què a DMD donem tanta importància a aquest document? Perquè, com diem a les nostres xerrades, és la nostra veu quan nosaltres no podem expressar la nostra voluntat. És a dir, que garanteix que no perdrem el nostre dret a l'autonomia com a pacients tampoc en les etapes finals de la nostra vida. Ja hem vist al text legal que pot fer el DVA tota persona major d'edat, amb capacitat suficient i que estigui actuant lliurement, sense cap tipus de coacció.

Per fer el DVA a DMD recomanem seguir els següents passos:

Primer: Reflexionar sobre com ens agradaria morir, què volem i què no volem, què és important per a nosaltres quan ens referim a qualitat de vida, vida digna... En aquesta reflexió ens pot ajudar pensar en situacions que hem vist i que no voldríem per a nosaltres, o en situacions bones que sí desitjaríem.

Segon: Redactar el nostre DVA. Hem de saber que existeixen models (el de DMD, el del Departament de Salut de la Generalitat, etc.), però que són exactament això, models, i que som nosaltres els que hem de redactar el nostre document. Sempre podrem adaptar els models existents als nostres interessos i valors, partint, si ens facilita les coses, del model existent que ens sembli el més proper a les nostres idees. El que sempre ha de ser presentat de forma clara al DVA és la identificació i, normalment, també diem que no volem que ens allarguin la vida inútilment per mitjans artificials si estem en situació irreversible i que ens donin tot allò necessari per no patir. Hem de tenir clar que el DVA es pot revocar o canviar per un altre en qualsevol moment que ho desitgem. L'últim serà el vàlid.

Tercer: Fer que sigui legal. Ho podem fer de dues maneres: a la notaria o davant tres testimonis (les dues maneres són igualment legals). Bé el notari o bé els testimonis donen fe que tenim plenes facultats mentals i que fem aquest document lliurement, sense pressió de cap tipus, condicions que, com hem vist, exigeix la llei 21/2000. Si ho fa el notari, que és la solució

més senzilla, excepte el cost (uns 70 euros), ell és el testimoni i s'encarregarà de registrar el nostre DVA en el Registre General del Departament de Salut, però és molt important defensar el nostre text. Encara que el notari tingui un text ja escrit del DVA, hem de fer prevaler el que nosaltres hem redactat. Si es fa davant testimonis, han de ser persones adultes i, com a mínim dues d'elles, no tenir relacions familiars (fins al segon grau) ni patrimonials amb la persona que fa el DVA, com també hem vist al text legal. És important saber que podem anomenar alguna persona que ens representi si bé no és obligatori: el DVA és d'obligat compliment també si no existeix la figura del representant. Això últim s'ha de tenir en compte perquè, per exemple, a la nostra associació venen persones preocupades ja que, per la seva edat o alguna altra circumstància, no tenen persones properes a les que demanar que siguin els seus representants. De totes maneres, si és possible, a DMD aconsellem designar una o dues persones que ens representin per si es donen les circumstàncies d'haver de defensar el compliment de la nostra voluntat. Per tal de decidir quines seran les persones que millor ens representaran, hem de pensar en persones properes, que ens coneguin bé i sàpiguen el que volem, que es comprometin a defensar el nostre DVA -la nostra voluntat- i que emocionalment se sentin capaces de fer-ho quan arribi el moment.

Quart: assegurar que el DVA pugui complir la seva funció.

Aquesta part és també molt important. Si fem el nostre DVA però ningú sap que el tenim fet, es pot donar la possibilitat que no arribi a complir la seva funció. Per això, cal parlar-ne amb l'entorn proper (pot ser un bon motiu per parlar de la mort), entregar una còpia al personal mèdic (del CAP, de la mútua, de l'hospital...) i, molt important, registrar-lo al Registre General del Departament de Salut perquè consti a la nostra històrica clínica i pugui ser consultat digitalment per qualsevol metge que ens atengui (ja hem dit que si hem fet el DVA davant notari, serà ell l'encarregat de registrar-lo, però si el fem davant de tres testimonis, ens hem d'encarregar del registre nosaltres mateixos).

A DMD ens agrada dir que el DVA és un regal. Un regal per a nosaltres, perquè protegeix els nostres drets i ens dóna tranquil·litat. Un regal per a la nostra família, perquè, en moments durs, allibera la seva responsabilitat, ja que no els hi carreguem amb decisions que ja hem pres nosaltres. Un regal per a l'equip mèdic, perquè els ajuda a decidir amb seguretat, ja que estarà orientat sobre com ha d'actuar per complir la nostra voluntat respectant el nostre dret a l'autonomia. A més, el DVA facilita l'acord entre tothom: l'harmonia entre el malalt, el seu entorn proper i l'equip sanitari ens aproparà més a un bon procés de mort. Es tracta de no deixar la nostra mort en mans d'altres. Fer el DVA és un dret legalment reconegut a Catalunya des de l'any 2000, com ja hem dit, és un acte de llibertat i afirmació. Sempre diem a les nostres xerrades que

A DMD aconsellem designar una o dues persones que ens representin per si es donen les circumstàncies d'haver de defensar el compliment de la nostra voluntat.

morir bé no s'improvisa i que hem de procurar una coherència entre la nostra vida i el seu final.

A més a més del dret a fer un DVA, la llei catalana 21/2000 va reconèixer altres drets del pacient que no podem tractar aquí, donada l'extensió de l'article. Tanmateix, és important assenyalar-ne, almenys, un altre: el dret al consentiment informat que, evidentment significa, si el mirem en negatiu, que, si no donem el nostre consentiment, podem rebutjar un tractament que ens pot allargar la vida en un moment que per nosaltres ja no té la dignitat necessària. L'article 6 diu això:

Article 6. *El consentiment informat*

1. Qualsevol intervenció en l'àmbit de la salut requereix que la persona afectada hi hagi donat el seu consentiment específic i lliure i n'hagi estat informada prèviament, d'acord amb el que estableix l'article 2.
2. Aquest consentiment s'ha de fer per escrit en els casos d'intervencions quirúrgiques, procediments diagnòstics invasius i, en general, quan es duen a terme procediments que comporten riscos i inconvenients notoris i previsibles, susceptibles de repercutir en la salut del pacient.
3. El document de consentiment ha d'ésser específic per a cada supòsit, sens perjudici que s'hi puguin adjuntar fulls i altres mitjans informatius de caràcter general. Aquest document ha de contenir informació suficient sobre el procediment de què es tracta i sobre els seus riscos.
4. En qualsevol moment la persona afectada pot revocar lliurement el seu consentiment.

Respecte als drets relacionats amb la mort digna que ja hem aconseguit a Catalunya, és important senyalar també, per acabar amb aquest apartat, el que diu l'article 20 de l'estatut de Catalunya (2006):

ARTICLE 20. DRET A VIURE AMB DIGNITAT EL PROCÉS DE LA MORT

1. Totes les persones tenen dret a rebre un tractament adequat del dolor i cures pal·liatives integrals i a viure amb dignitat el procés de llur mort.
2. Totes les persones tenen dret a expressar llur voluntat d'una manera anticipada per tal de deixar constància de les instruccions sobre les intervencions i els tractaments mèdics que puguin rebre, que han d'ésser respectades, en els termes que estableixen les lleis, especialment pel personal sanitari quan no estiguin en condicions d'expressar personalment llur voluntat.

Així que, com associació que lluita pel dret a morir dignament des de l'any 1984, podem estar contents del que hem aconseguit fins ara. Però, també hem de recordar que hi havia una altra cosa que ja plantejava Lerma, a la seva carta a *El País*, que encara no hem aconseguit: la legalització de l'eutanàsia. D'això parla el següent apartat d'aquest article.

3. Els drets per morir dignament que encara no hem aconseguit i pels que continuem lluitant encara

L'associació DMD té com un dels seus objectius fonamentals aconseguir que l'eutanàsia i el suïcidi mèdicament assistit es legalitzin al nostre país. Segons nosaltres, només amb aquesta legalització aconseguirem de veritat tenir garantit el dret a la llibertat individual i a l'autonomia personal al moment d'apropar-nos al nostre procés de mort. Només així tindrem al nostre abast totes les opcions possibles i no només les de rebutjar un tractament i gaudir de cures paliatives. És a dir, que aquelles persones per a les que la seva opció fos l'eutanàsia o el suïcidi mèdicament assistit no es veurien privades del seu dret a la llibertat.

El primer que farem és aclarir exactament què volen dir aquests dos conceptes. Per això, res millor que tenir a la mà les definicions del Comitè Consultiu de Bioètica de Catalunya, un organisme constituït per la Generalitat de Catalunya el 2005, que al 2006 va publicar *l'Informe sobre l'eutanàsia i l'ajuda al suïcidi*⁵. Aquesta publicació, per a DMD-Cat, continua sent una referència fonamental i una lectura molt aconsellable per a totes les persones interessades per aquest tema. Així defineix aquests dos conceptes el Comitè Consultiu de Bioètica de Catalunya:

“Eutanàsia: Terme provinent del terme grec *Eu-Thanatos* (bona mort), fa referència a aquelles accions realitzades per altres persones, a petició expressa i reiterada d'un pacient que pateix un sofriment físic o psíquic com a conseqüència d'una malaltia incurable i que ell viu com a inacceptable, indigna i com un mal, per tal de causar-li la mort de manera ràpida, eficaç i indolora. Aquestes accions es fan, doncs, en atenció a la persona i d'acord amb la seva voluntat –requisit imprescindible per distingir l'eutanàsia de l'homicidi– amb la finalitat de posar fi o evitar un patiment insuportable. A l'eutanàsia

⁵ Comitè Consultiu de Bioètica de Catalunya, *Informe sobre l'eutanàsia i l'ajuda al suïcidi*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2006. Versió digital: http://comitebioetica.cat/wp-content/uploads/2012/02/repositori_eutasui.pdf

hi ha un vincle causal directe i immediat entre l'acció realitzada i la mort del pacient. Des de la introducció del consentiment informat no podem parlar més de la mal anomenada "eutanàsia passiva". És obvi que la no instauració d'un tractament, la seva suspensió i l'eutanàsia sempre han de ser sol·licitats.

Suïcidi assistit o auxili al suïcidi: És l'acció d'una persona que pateix una malaltia irreversible per acabar amb la seva vida i que compta amb l'ajuda d'algú altre que li proporciona els coneixements i els mitjans per fer-ho. Quan la persona que ajuda és el propi metge, parlem de suïcidi mèdicament assistit.⁶

Veiem, per tant, que la diferència fonamental entre aquests dos conceptes és qui executa l'acció, si són d'altres persones o la mateixa persona que vol morir. En què no hi ha diferència és que ambdues actuacions estan penades encara a Espanya per l'article 143.4 del Codi Penal Espanyol (1995) que diu això:

"143. 4. El que causare o cooperare activamente con actos necesarios y directos a la muerte de otro, por la petición expresa, seria e inequívoca de éste, en el caso de que la víctima sufriera una enfermedad grave que conduciría necesariamente a su muerte, o que produjera graves padecimientos permanentes y difíciles de soportar, será castigado con la pena inferior en uno o dos grados a las señaladas en los números 2 y 3 de este artículo."

Com ja hem plantejat al primer punt d'aquest article, el dedicat a la història de l'associació DMD, el cas de Ramón Sampredo va obrir el debat públic sobre la legalització de l'eutanàsia i el suïcidi assistit a Espanya ja l'any 1993. Però Ramón Sampredo no va poder ser legalment ajudat a morir i va haver de fer-lo sense suport mèdic i en la clandestinitat. A partir del seu cas, el Codi Penal espanyol va rebaixar les penes però va continuar castigant el dret de les persones a optar per una mort voluntària quan es donessin les circumstàncies que estan recollides en la legislació d'altres països que ja han legalitzat aquestes pràctiques: Holanda (2001), Bèlgica (2002), Luxemburg (2009), Quebec (2014), Canadà (2016) que tenen legalitzades les dues actuacions i d'altres com Suïssa (2001) i set estats dels Estats Units (Oregó, 1997, Whashington, 2008, Vermont, 2013, Montana i Califòrnia, 2015, Colorado, Nuevo Mèxic, 2017) que han legalitzat el suïcidi mèdicament assistit.

Des del moment en què Ramón Sampredo va iniciar la seva lluita judicial i mediàtica, acompanyat per DMD, la demanda

⁶ Ibídem, pàgines 16 i 18.

de despenalització ha arribat en moltes ocasions a ser discutida al Congrés. Aquí tenim alguns exemples:

- 9/03/1994:** la llavors diputada per ERC Pilar Rahola, va fer una interpel·lació urgent al Ministre de Justícia Belloch sobre “medidas que tienen previsto llevar a cabo el gobierno para llenar el vacío existente en el tema de la eutanasia activa.”
- 26/04/1994:** També Pilar Rahola va fer una proposta de creació d’una “ponència que estudie dar curso legal a la demanda social generada en torno a la eutanasia.”
- 17/02/1998:** El diputat Pablo Castellano, d’Izquierda Unida, va presentar una proposició de llei sobre disponibilitat de la pròpia vida.
- 20/03/2001:** Joan Saura, d’Iniciativa per Catalunya, va presentar també una proposició de llei sobre disponibilitat de la pròpia vida.
- 11/12/2001:** el diputat del PSOE, Javier Barrero López, va presentar a la Comissió de Justícia del Congrés la proposta de creació d’una comissió d’estudi sobre el dret a l’eutanàsia.
- 17/12/2002:** Proposició de llei sobre disponibilitat de la pròpia vida, presentada per María Luisa Castro (IU), Joan Puigercós (ERC) i Joan Saura (ICV)
- 15/06/2004:** Rosa Maria Bonàs (ER) va presentar una proposició de llei sobre disponibilitat de la pròpia vida.
- 22/09/2004 i el 7/02/2007:** Carmen Garcia Suárez de ICV va presentar dues interpel·lacions urgents a la Ministra de Sanitat Salgado sobre les iniciatives del govern respecte a la regulació de l’eutanàsia.
- 16/10/2007:** La mateixa Carmen Garcia Suárez va presentar una proposició de llei sobre disponibilitat de la pròpia vida.
- 03/2/2009:** Gaspar Llamazares de IU presenta a la Comissió de Justícia del Congrés la proposta de creació d’una comissió d’estudi no permanent sobre la disponibilitat de la pròpia vida.
- 10/03/2009:** El mateix Llamazares presenta una proposició de llei sobre la disponibilitat de la pròpia vida.
- 24/02/2010:** Joan Tardà d’ERC, fa una interpel·lació urgent al Ministre de Justícia Caamaño sobre la regulació de l’eutanàsia.
- 27/03/2012:** Ricardo Sixto presenta una proposició de llei en nom d’IU, ICV-EUiA, CHA.
- 18/01/2017:** El grup parlamentari Unidos Podemos-En Comú Podem-En Marea presenta una proposició de llei orgànica sobre l’eutanàsia.
- 21/03/2017:** La proposició de llei orgànica sobre l’eutanàsia de Unidos Podemos-En Comú Podem-En Marea no és admesa a tràmit.

Al Parlament de Catalunya, també s'ha parlat del tema i aquí tenim alguns exemples:

4/04/1997: El president i la vicepresidenta de DMD, Salvador Pániker i Juana Teresa Betancor van comparèixer davant de la Comissió de Justícia.

2/04/1998: Presentació per part dels diputats Joan Ridaó (ERC) i Roc Fuentes (IC/EV) d'una proposició de despenalització a presentar a la Mesa del Congrés.

08/10/1998: Comissió de Justícia. Presenten proposició no de llei sobre la despenalització Roc Fuentes (IC-EV) i Joan Ridaó (ERC).

26/04/2000: Presentació per part de Joan Ridaó de proposta de despenalització a presentar a la Mesa del Congrés.

13/06/2001: Repetició de la proposta de resolució per part de Joan Ridaó.

23/06/2016: Compareixença de DMD-Cat davant la Comissió de Justícia.

13/10/2016: Compareixença de DMD-Cat davant la Comissió de Salut.

18/01/2017: Presentació conjunta de Proposta per a presentar a la Mesa del Congrés la Proposició de llei de reforma de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, de despenalització de l'eutanàsia i l'ajuda al suïcidi.

26/01/2017: Presentació per part de Catalunya Sí Que es Pot d'una interpel·lació al govern i posterior moció sobre el dret a la mort digna que recollia les reivindicacions plantejades per DMD-Cat. A l'acte hi assistí una nombrosa representació de DMD que va rebre l'aplaudiment del Parlament en reconeixement de la tasca realitzada.

26/04/2017: Rebuig de l'esmena a la totalitat presentada pel PPC a la Proposta per a presentar a la Mesa del Congrés la Proposició de llei de reforma de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, de despenalització de l'eutanàsia i l'ajuda al suïcidi i, per tant, admissió a tràmit.

Ens interessa molt conèixer aquestes dades perquè de tant en tant, se senyala encara que fa falta fer una discussió amb temps d'aquest tema i hem de respondre clarament que, com ha quedat clar a la cronologia que acabem de presentar, aquest tema està en discussió parlamentària des de fa vint-i-quatre anys. No són suficients encara? Quant de dolor, quanta clandestinitat, quanta soledat en la mort de les persones que es veuen abocades a prendre en solitari el camí del suïcidi assistit necessitarà el parlament espanyol per despenalitzar? I més quan la societat està majoritàriament a favor com ho demostren les enquestes que es van realitzant⁷.

⁷ Veure CIS 2011, The Economist, juny de 2015 i Metroscopia 2017, per exemple.

4. Els serveis que ofereix l'associació DMD-Cat i la seva estructura de funcionament

L'associació DMD-Cat és una associació sense ànim de lucre i mantinguda econòmicament per les quotes de les persones associades (1.108 sòcies i socis a finals de 2016), dels quals la majoria són residents a la província de Barcelona (954), 70 resideixen a Girona, 39 a Tarragona i 32 a Lleida. Com ja hem anat veient al llarg d'aquest article, defensem la llibertat de tota persona a decidir el moment i la manera de finalitzar la seva vida, especialment quan pateix un deteriorament irreversible i un sofriment per a ella insuportable. Segons els nostres estatuts, les nostres finalitats són:

1. Defensar els drets de la ciutadania al final de la seva vida: a la informació clínica, a decidir lliurement entre les opcions clíniques disponibles (consentiment informat), a la intimitat, a negar-se al tractament i al respecte a les decisions adoptades lliurement i voluntària pel malalt, a expressar anticipadament la seva voluntat en el DVA, a l'alleujament del sofriment accedint a una medicina pal·liativa de qualitat que sigui respectuosa amb els seus valors i les seves creences, a evitar tractes inhumans o degradants, recorrent a la sedació pal·liativa si aquesta és la seva voluntat.
2. Defensar el dret a l'eutanàsia i el suïcidi mèdicament assistit per a malalts que lliurement desitgen alliberar-se d'un sofriment que viuen com intolerable.

Els serveis que ofereix DMD-Cat són:

La informació actualitzada sobre la mort digna tant per les persones que vulguin venir directament a la nostra seu com per aquelles que optin pel telèfon, pel correu electrònic o per consultar el nostre web. (l'any 2016, més de 600 persones van contactar amb la nostra associació). Una altra font d'informació important és la revista quadrimestral DMD-Federal, de llarga trajectòria i d'un excel·lent nivell teòric. DMD-Cat també informa a través de conferències, xerrades, cinefòrums, cursos i participant en debats (l'any 2016 vam organitzar 77 actes a tota Catalunya que han sumat una assistència de públic de 2.158 persones). Per la realització de xerrades a la ciutat de Barcelona, vam tenir el suport de l'ajuntament per portar a terme un projecte: "El dret a morir dignament, un dret humà". Fem també activitats informatives a centres educatius de secundària i superior.

També oferim atenció personalitzada al final de la vida per les persones associades que en tenen necessitat i ho sol·liciten, proporcionant assessorament mèdic i jurídic sobre els seus drets, ajuda per fer el DVA, informació sobre els recursos assistencials existents de pal·liatius, etc. A partir d'una entrevista personal amb l'Equip d'Assessorament Personalitzat

L'associació DMD-Cat és una associació sense ànim de lucre i mantinguda econòmicament per les quotes de les persones associades.

(EAP) també es pot fer entrega de la guia d'autoalliberament a les persones associades.

Tenim també un arxiu dels DVA de les persones associades a on sempre podran trobar el seu document en cas de pèrdua.

L'estructura organitzativa de DMD-Cat compleix els requisits legals, per la qual cosa és l'assemblea anual de les persones associades la que aprova la memòria de l'any anterior i el pressupost de l'any següent, a més de valorar la feina portada a terme per la junta directiva i proposar les línies de treball per continuar la feina feta o obrir nous camins de treball. La Junta Directiva és elegida per l'assemblea per períodes bianuals, amb els càrrecs preceptius de presidència, secretaria i tresoreria, a més d'altres no preceptius com una vicepresidència i tres vocals. Dintre d'aquesta estructura, que, com ja hem assenyalat, és la preceptiva a totes les associacions, hem de destacar que el treball de l'associació és portat a terme fonamentalment per voluntariat (només tenim una treballadora a mitja jornada) i en un ambient de funcionament molt participatiu i horitzontal.

El voluntariat s'organitza en un o més grups de treball, segons les seves disponibilitats i preferències. Actualment, aquests grups de treball són:

- **Assessorament a la ciutadania**, que inclou un subgrup específic d'acompanyament personalitzat (EAP). Aquest últim està format per professionals de diversos sectors: dues psicòlogues clíniques, una psicopedagoga, una metgessa i un metge i dos professionals del món de la infermeria. Així, la persona associada que sol·licita l'atenció de l'EAP pot ser atesa de forma global (durant el 2016, 66 persones van sol·licitar atenció per part d'aquest equip, en un 72% dones).
- **Grup coordinador de les activitats de difusió**: xerrades, conferències, debats, cinefòrums, col·loquis, jornades, etc.
- **Grup d'incidència política i social**: al Parlament de Catalunya i al Congrés (a través dels parlamentaris catalans en aquest últim cas), als ajuntaments, al Govern de la Generalitat i amb presència a altres entitats ciutadanes i moviments socials. Formem part de la FEDECAT, de Voluntaris.cat i de Marea Blanca, per exemple.
- **Grups professionals**: Com per exemple, el grup d'educació, que organitza activitats al centres educatius, assessora estudiants que realitzen treballs de recerca sobre la nostra temàtica i fa cursos de formació del professorat, entre d'altres activitats. El grup de psicologia i treball social porta els contactes de la nostra associació amb els col·legis professionals corresponents i ha organitzat conjuntament amb ells activitats de presentació de l'associació. El grup de salut manté contactes amb el Departament de Salut de la Generalitat, amb l'ajuntament de Barcelona

i amb els col·legis professionals d'infermeria i de metges. També existeix un grup de juristes que ens assessora en temes legals i organitza activitats al col·legi d'advocats.

- **Grup de comunicació:** s'encarrega de fomentar la presència de DMD-Cat als mitjans de comunicació, porta el nostre web i coordina la comunicació amb les persones associades, a més d'altres activitats comunicatives.
- **Grup d'administració i finances** porta la gestió de socis i quotes.
- Tenim també grups locals a Lleida, Figueres i Tarragona que desenvolupen en les seves àrees i segons les seves possibilitats les mateixes activitats que es fan a Barcelona.

Bibliografia

- CAMATS, RAMON. *Adéu vida meva (apunts sobre el suïcidi)*. Ed. Plec. Lleida, 2014. ISBN. 978-84-695-9808-5.
- COMITÈ CONSULTIU DE BIOÈTICA DE CATALUNYA. *Informe sobre l'eutanàsia i l'ajuda al suïcidi*. Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2006. Versió digital a http://comitebioetica.cat/wp-content/uploads/2012/02/repositori_eutasui.pdf
- DDAA, *Una mirada a la Història de l'Associació DMD*, Associació Dret a Morir Dignament, Barcelona, 2015.
- MONTES, LUIS; MARÍN, FERNANDO; PEDRÓS, FERNANDO, SOLER, FERNANDO, *Qué hacemos por una muerte digna*, editorial Akal, Madrid, 2012. ISBN: 13: 9788446037354.
- MONTES, LUIS. *El caso Leganés*. Editorial Aguilar, Madrid, 2008. ISBN: 9788403099814.
- PONSATÍ-MURLÀ, ORIOL (ed.). *O no ser. Antologia de textos filosòfics sobre el suïcidi*, edicions de la ela geminada, Girona, 2015. ISBN: 9788494342417.
- ROYES, ALBERT (coordinador), *Morir en libertad*, Observatori de Bioètica i Dret de la Universitat de Barcelona, 2016. ISBN: 978-84-475-4140-9.